

ספר פנים מאירות

בשאלות ותשובות. פנים מסבירות. מלקט אורות. כלפידים בוערות.
לב התלמידים מעירות. להבין ולהורות. אמרות מהורות.
על הלוחות חרות.

חברם וחקרם ויסדם הרב המופלג
כבוד מוהר"ר מאיר נר"ו בהר"ר יצחק ז"ל
אשר שבת אהלו במדינת פולין בק"ק שיידלאווצי ולפנים הרביץ תורה
בק"ק פרוסטיץ במדינת מערהרין, ואחר כך אבד"ק אייזנשטאט.

[נוסח שער דפוס ראשון אמשטרדם שנת תעה]

מהדורה חדשה ומפוארת מאוד באותיות מאירות עינים. מוגהת ומתוקנת
עפ"י דפו"ר. בתוספות אלפי מראי מקומות וכותרות צד. פיסוק וקישוע
פתיחת ראשי תיבות. ביאורים והערות וציונים לבאר ולהבין את דברי רבינו.
מפתחות העינים והמקורות. תולדות רבינו ומשפחתו ותלמידיו בהרחבה.

• חלק שני •
סימנים עה-קצא

יצא לאור על ידי
זכרון אהרן
פעיה"ק ירושלים תש"פ

רוץ דאורייתא, וכניש כל אנשי מחא להאי מדוה וקרי לה כלה, ודריש להם צסוד ז' ברכות. ומכאן סמך למנהגן של ישראל לעשות סעודה כשהגיע לזעילת מזוה. ומשמע מזוהר שזרכו ז' ברכות, מדדריש להם צסוד ז' ברכות וקרי לה כלה. מכל מקום כיון שאין נזכר בפירוש"י, אי אפשר לן למסמך על זה לצרך ז' ברכות"י, אצל שמחה צמעונו ראוי לצרך, כנ"ל:

אלא צו' ימי משתה, מכל מקום צכי האי גוונא שלא צעל צעילת מזוה, והיוס עיקר שמחה של חתן וכלה ראוי לצרך, כך נראה לי להלכה למעשה.

ובן משמע צזוהר צרומה"י דפוס אמשטרדם דף קס"ח (ע"ג) צצנן רב ספרא שקיבל עליו שלא לומר דצרי מורה צרין ירמין, וחמיו ואשתו היה סוצרים שהוא עם הארץ ולא נזדקק עמה, עד שצאו גדולי הדור וגילה להם

שאלה קבו

דסוכות שהל בשבת"א, ואז אומרים בליל שני מערבית של יום ראשון, ובפזנא אין נוהגין כן משום דהואיל דאידחי אידחיה. וכתב המגן אברהם (סק"ג) דבסוכה דף נ"ה (ע"ג) משמע דהשני נדחה, ולא כמנהג פזנא"י. א"כ לפי מנהג פזנא דאמרינן דהואיל אדחי אדחי הכא נמי הואיל דאדחי אדחי, אבל לפי המנהג העולם השני נדחה, הכא נמי זוכה הראשון במצוה"י.

74 נשאלתי לפי המנהג שמי שמוחזק בהפלה בימים נוראים שאינו נדחה, ואחד היה מוחזק לתקוע בשופר ביום ראשון דראש השנה, ואחד היה מוחזק ביום שני לתקוע, וחל יום א' דראש השנה בשבת, למי דחוק, אי ראשון נדחה או שני נדחה. נראה דדין זה תלוי בפלוגתא וחילוק המנהגים, דהביא הלבוש באורה חיים כסימן תרמ"ב (ס"ג) דאין אומרים מערבית ביום א'

בדין ראש השנה שחל יום א' בשבת למי זכות התקיעה ביום ב'

ביאורים והערות

שווה לפירסה נדה. ואם שם לא ברכו אף שעיקר השמחה ביחוד, כך צריך להיות גם בנטהרה לאחר ז' שלא יברכו וזה הראיה לדברי רבינו. ומביא תשובה מכנו שפסק כרבינו. והפתחי השוכה (סי' סב סק"כ) מביא דברי רבינו להלכה, אך מביא מהגהות אשר"י שהבאנו לעיל שכתב בשם ספר המקצועות שאחרי שהספור שבעה נקים ותטבול, מברכין שבע ברכות. אך מביא מספר בני אהובה (אישות פ"י ה"ו) שכתב שאין ראיה מדברי הגהות אשר"י, שאפשר שדבריו אמורים רק כשלא ברכו בשעת החופה, אבל אם כבר ברכו בשעת החופה אין לברך שוב אחר הטבילה, ועוד כתב שהדין שמברכין תליא בספיקת הפוסקים אם יש כה בידי הגאונים לתקן ברכה, ולכן שב ואל תעשה עדין, וספק ברכות להקל. ומביא שם הפת"ש מהתשובה מאהבה (שם) והחת"ס (סי' קכב) והבית מאיר (שם) שפסקו כדברי רבינו. וכן בשו"ת פני יצחק ח"א (בדיני ברכות אות קה) כתב שהמברכים ז' ברכות לאחר שתטהר הכלה, וכבר עברו ז' ימי חופה, ברכה לבטלה היא,

ברכות, אומרים נודה לשמך]. ט. התשובה מאהבה (שם) כותב שאין ראיה מדברי הזוהר, שהרי מבואר בזוהר שם שבריה דרב ספרא ללא היה בדעתו לעשות הלולא, ורק רבי יוסי אמר ודאי הלולא איהו יומא דהא ולא ניפוק מהכא עד שיתעביד הלולא לכל אנשי מתא. ומשמע שלא היה חיוב מדינא לעשות סעודה אלא משום שמחה בעלמא. ובספר אישמה בה' (סי' יג) מקשה, שלכאורה אין ראיה מהזוהר שיש לעשות סעודה, שהרי אפשר שאני התם שהיו בצער גדול וכמו מקח טעות היה כדבר, כי אביה ראה אותו פעם אחת שקפץ מהגג כדי לשמוע קדיש בצבור, אמר הוא יהיה אדם גדול ונתן לו את בתו, ולבסוף דאו אותו שהוא לא יודע אפילו ברכת המזון או קריאת שמע, והייתה אשתו וגם האב בוכים עבור זה, ולכן תמורת הצער הזה עשו חגיגה גדולה ואם כן לשאר בני אדם מנא לן. י. תוקן עפ"י דפו"ר. יא. בזוהר שם לא נזכר שברכו שבע ברכות, ורבינו הוכיח מזה שדרשו בעניין שבע ברכות, אך אינו ראיה גמורה, כיון שאפשר שדרשו בעניין שבע ברכות כיון שהיה לאחר הנישואין אף שכבר בסעודה זו לא ברכו ז' ברכות. ומ"ש שם בזוהר שנטלו לה לאנתתיה וברכו לה בכמה ברכאן, אפשר לומר שהכוונה שברכו אותה בברכות להצלחה ולא בשבע ברכות. יב. הגהות נתיב חיים (או"ח סי' רמח) מביא ראיה לדברי רבינו מדברי הב"ש (סי' סב ס"ק יד) שכותב שאם הלך החתן מיד אחרי החופה ולא ברכו שבע ברכות בסעודה כלל ושהו בדרך עד אחר ז', שלדעת הב"י לא מברכין ולדעת הט"ז מברכין, וזה דווקא כשלא ברכו בסעודה, אבל אם ברכו בסעודה לכונ"ע לא מברכין אף שלא בעל, הרי חזינן כדברי רבינו שאף שלא בעל לא מברכין לאחר ז'. אך לא כ"כ מובן ראייתו כי שם הייתה ראיה לביאה, וכאן עכשיו נטהרה וזה עיקר השמחה. וצריך לומר בסברתו שכיון שלא היה יחוד עד שחזרו מהדרך, הדין

א. שם מבואר מטעם שמאחר שאין רגילים בו חששו שמא יטלו הנרות מהמנורות בכדי לראות על ידם. ב. ראה באליה רבה (שם) שכתב דמשמע מהלבוש שמנהג העולם הוא לא כמנהג פזנא. ג. שם איתא לגבי השיר שהיו אומרים הלויים על המוספין בחג, ויש לכל יום שיר שלו, שאם חל שבת באחד מהם [ואז אומרים שיר של שבת במקום השיר של אותו היום] אזי השיר של היום האחרון נדחה, כיון שלמחרת באחד בשבת אומרים השיר של אתמול וכו'. ד. ראה בשע"ת (סי' תקפא סק"ז) שמביא דברי רבינו. ושכן פסק בשו"ת אור נעלם (סו"ס יג) שהראשון שהוא מוחזק לברכת ההחיינו יתקע והשני ידחה. ובשע"ת תמה על ראיית רבינו ממערבית, שאין לדמות ביניהם. דלענין מערבית שייך לומר כן דמעיקרא הכי נתקן ששיר או

תוקע שחלה
וכיבדו אחר
במקומו
וחזר
הראשון
והבריח

שאלות ותשובות

חלק ב - שאלה קבו

פנים מאירות

תקפה

3

ועוד נראה דאם היה חולה הראשון וכיבדו הקהל לאיש אחר ואח"כ נתרפא, תלוי נמי בפלוגתא דחכמים (ור' יהודה) [ור' יוסי], דפלגי נמפריש פסחו ואנד והפריש אחר תחמיו, דאיפלגי ניומא דף ס"ב (ע"ה) וס"ד (ע"ה), דאם אח"כ נמלא הראשון דס"ל לחכמים איזיה מהס שירצה יקריב, ור' יוסי ס"ל דמלוא בראשון, ואם השני מונחר ממנו יביאנו, ה"ג דכוותיה. ואלבינא דכולי עלמא

(ד)אם היה שני מוחזק לנדיק יותר מראשון הן בלימודו הן בצמעים וגם חוקע יותר ממנו יפה, שמלואו צו הואיל וצתרו צו". ואפשר לדחות דהתם בשעת בחירה, ע"כ היה אחר חלות והיה ראוי לפסח, אבל הכא בשעה שצתרו בערב יו"ט עדיין לא היה ראוי לתקוע, ובשעת תקיעה ראשון עומד במקומו. אבל אם היה חולה ציוס ראש השנה וצתרו צאחר ואח"כ נתחזק ונתרפא, אזי שפיר תלוי

ביאורים והערות

פיוט זה יהיה ליום ראשון ואי לא חזי לראשון יהיה ליום השני, וממילא השני נדהה. משא"כ בזה ששני אנשים חלוקים הם וכל אחד זכה ביומו, והרי אילו היה דבר שבממון בכה"ג פשיטא דלא אמרין שמי שזכה בראשון ולא עלתה לו יכול ליקח בשביל זה חלק השני, וממילא כן הדין בזכיות מצות שאין לדחות השני, אם לא שנאמר דגם בזה לא זיכו הקהל לשני אלא רק באופן שהראשון יעמוד במצוה שלו ולא יפסיד, אך פשיטא דאין לומר כן, דמהיכי תיתי לומר שהראשון נוח לקהל שלא יפסיד זכיותו במצוה לעולם ואילו השני יפסיד לפעמים, איפוך אנא שמא השני נוח להם שלעולם לא התבטל זכיותו גם אם יחול יום ראשון בשבת. ואדרבה יש לומר דלכל חד נקבע מעלה שאין לשני, לראשון יש מעלה שנקבע ליום ראשון שהוא עיקר מן התורה, ומעלה זו אין לשני, ואילו לשני יש מעלה שאינו מתבטל לעולם אף אם חל יום א' בשבת. ונשאר בצ"ע. וראה באגרות משה (ח"ג סי' קא) שהסכים עמו, וכתב שלא רק מטעם שלכל אחד יש מעלה שכתב השע"ת כנ"ל, אלא אם היו שני הימים שווים מדאורייתא יתקע השני, משום שכיון שכל זכותו של הראשון בכלל לתקוע היא רק מכוח מה שהחזיק, אי"כ אין לו חזקה אלא למה שראינו שהחזיק דהיינו הקיעות ביום א' וראה בקצה המטה (שם ס"ק סה) שכתב שכדי למנוע מחלוקת טוב שיחלקו ביניהם התקיעות שאחר יתקע תקיעות דמיושב והשני הקיעות דמעומד. [אמנם ראה ברמ"א (סי' תקפה ס"ד) שראוי שאותו שחקע הקיעות דמיושב יתקע גם תקיעות דמעומד מטעם שהמתחיל במצוה אומרים לו גמור. ועיין עוד בט"ז שם (סק"ו)]. ה. ראה גם בה"צ (סי' מה) שלמד מגמ' זאת לנידון שם במי שהכין נרות שעוה להדליק בהם נרות חנוכה, והביאו לו עכשיו שמן זית שהוא מצוה מן המוכחר, ופסק על פי גמ' זו שיש להדליק בשמן זית כיון שהוא מוכחר, אע"פ שכבר נתעסק מקודם בנרות שעוה ויש להם מעלת הראשון, מ"מ מעלה המוכחר עדיף. וחולק בזה על השבו"י (ח"א סי' לז). ו. ר"ה דבכה"ג גם חכמים מודים שמצוה בראשון [אמנם יש להסתפק אם ר"ל דבכה"ג שבחורו בו בערב יו"ט אף אם היה השני מוכחר מכנו מ"מ הראשון קודם, או שרבינו קאי רק על אופן ששניהם שווים, דקאמרי חכמים שאיזה מהן שירצה יקח, ועל זה מחדש רבינו דכה"ג שחלה בערב יו"ט וכו' גם חכמים מודים שמצוה בראשון, אבל כשהשני מוכחר לעולם הוא קודם, ויש לזה סברא, שהרי לר' יוסי כששניהם שווים תמיד מצוה בראשון ואעפ"כ מודה שאם השני מוכחר הוא קודם, וה"נ יש לומר כאן היכא שחלה בערב יו"ט דכתב רבינו שלכו"ע הראשון קודם, זה דיוקא כששניהם שווים, אבל אם השני מוכחר מצוה בו, אמנם יש לחלק היכא דבתרו בשני בערב יו"ט שהוא זמן שאינו ראוי למצוה גרע טפי, והראשון קודם אף אם השני מוכחר ממנו].

אמנם מה שכתב דהתם בגמ' ע"כ מיירי שבשעת בחירת השני היה לאחר חצות שהוא זמן הראוי לקרבן פסח, משא"כ כאן בשעת בחירת השני היה ערב ראש השנה שאינו זמן תקיעה, צ"ע, דהא בגמ' שם מוכח שנבחר השני קודם חצות, דשם רוצה להוכיח שאף היכא שכשמגיע שעת החיוב, השני כבר נבחר וא"כ תרווייהו כי הדדי ניהו כשמגיע שעת החיוב, מ"מ גם בכה"ג מצווה בראשון לדעת ר' יוסי, וכ"כ שם רש"י (סב. ד"ה ואח"כ) וז"ל: וקאמר ר' יוסי מצוה בראשון, ואף על פי שהופרש השני קודם חצות, וכי מטא חצות תרווייהו איחזו כי הדדי, דהא כל כמה דלא מטא זמן שתיטת הפסח לא איחזי קמא (עכ"ל). וכ"כ להלן (סד. ד"ה אלא). וא"כ קשה מה שכתב רבינו דהתם ע"כ הבחירה היה אחר חצות, והלא בגמ' מבואר להיפך. [ועוד קשה, דהלא בגמ' מבואר שהסברא היא להיפך, דהיינו שאם נאבד לאחר חצות והפריש השני א"כ איתחזאי ראשון קודם השני ויותר מסתבר שמצווה בראשון, ואם כן איך קאמר רבינו שרק באופן שהופרש לאחר חצות ס"ל לרבנן שאיזה מאיזה מהן שירצה יקריב, הלא איפכא מסתברא דבכה"ג יש יותר סברא לומר שהראשון קודם, וראה בתכס צבי (שם) שדן לגבי אם היה השני מוכחר שקודם לכו"ע, אם נאמר שזה גם באופן שששהגיע זמן החיוב עדיין לא היה ראוי השני, כגון שנאבד הראשון לאחר חצות. וכן הטורי אבן (מגילה כא: ד"ה דתנן) דן באופן כזה שנאבד לאחר חצות, אם רבנן מודים דמצווה בראשון כיון דבשעה שיתחזאי קמיתא לא איתחזאי בתרא, ואף שמסיקים שגם בכה"ג קאמרי רבנן שאיזה מהן שירצה יקריב, וכן הדין שאם השני מוכחר הוא קודם לכו"ע נאמר גם באופן זה, מ"מ מה שכתב רבינו שרק בכה"ג שהפרישו לאחר חצות אמרו רבנן שאיזה שירצה יקריב משום ששעת הבחירה היא בזמן הראוי לקרבן, המודה, דהרי אפכא מסתברא, אמנם יש ליישב שכוונתו שנאבד באמת קודם חצות ואם כן לא איתחזאי הראשון בשעת חצות כיון שאינו לפנינו, ורק אחר חצות הפריש השני, ואז יש מעלה לשני משום שנבחר לאחר חצות דהיינו שעה הראויה להקריב, וכן יש מעלה לראשון משום שנבחר הראשון, ולכן וס"ל לחכמים שאיזה מהן שירצה יקריב, כיון שיש מעלה שווה לזה ולזה, משא"כ כשנבחר השני קודם הומן חיוב, וכשבא הזמן חיוב כבר נראה הראשון, בזה לכו"ע הראשון עדיף כיון שבחירת השני היה בשעה שאינו ראוי למצוה, אמנם אכתי תמוה שבגמ' ופירוש רש"י מוכח שהפרישו השני קודם חצות כנ"ל, ואעפ"כ ס"ל לחכמים שאיזה מהן שירצה יקריב]. והיה אפשר ליישב שמה שכתב רבינו דהתם בשעת בחירה היה לאחר חצות, עיקר כוונתו שבשעה שסגיע החיוב דהיינו חצות כבר נבחר השני ועדיין הראשון לא נמצא, ועיקר הכוונה שהראשון עדיין לא נמצא בעת הגיע החיוב, ולכן ס"ל לרבנן דאיזה מהם

מהס (שירלה) [שירלן], הנלפע"ד כתנח"י. ועיין צמק' ציומא דף י"ג (ע"ט ד"ה הלכה) דהלכה כר' יוסי דראשון חוזר לעבודתו. L

בפלוגתא דלעיל'. והרמז"ס צמרק ד' מהלכות קרבן פסח (ה"ו) פסק כחכמים דיקרינ' איזה שירלה, א"כ הכא נמי אף ששניהם שוים צמעה, רשות ציד הקהל לצבור איזה

ביאורים והערות

את הראשון קודם הצות, מ"ט עדיין השני בגדר 'נבחר' כשהגיע הצות, כיוון שהקדש בבהמה אינו מתבטל ממילא ע"י שמצאו את הראשון [כמו באנשים שאין להם דין הקדש], וא"כ לעולם בשעת חיוב היה גם הכבש השני בגדר 'נבחר', שהרי שניהם הקדש, אבל אם הבחירה לא היה בשעת חיוב, וכן לא היה 'נבחר' בהגיע זמן חיוב, כגון שחלה הבעל תוקע הראשון בערב ראש השנה ובחרו בשני, וקודם שהגיע זמן החיוב הבריא הראשון א"כ מאחר שהבחירה לא הייתה בשעת חיוב, ובהגיע זמן החיוב כבר נראה הראשון, א"כ אין לבחירת השני משמעות, וממילא חוזר הראשון למקומו. וראה עוד בזכרון אלעזר (שקלים פ"ג) שדן בכל זה. ז. ראה הערה לעיל הביאור בזה. ועוד יש להעיר דהא דנקט רבינו ערב ראש השנה, נראה פשוט דה"ה ליל ראש השנה שאינו זמן הראוי לתקיעה כדאי' בשו"ע (סי' תקפח ס"א). ה. במפרשים על הרמב"ם תמהו דהא לגבי שעיר המשתלח פסק הרמב"ם (עבודת יוהכ"פ פ"ה הט"ו) שאם נאבד אחד מהשעירים והביאו ב' אחרים והגדילו עליהם, דלוקח השעיר הראשון למצוותו, ומוכח שפסק כר' יוסי דהראשון קודם [עיין במפרשים על הלכות קרבן פסח והלכות עבודת יוהכ"פ מה שישבן]. ובלחם משנה (עבודת יוהכ"פ שם) יישב דשעיר המשתלח הואיל ונא לכפרה חמור יותר ומצוה בראשון. וראה בשו"ת יד שלום (סי' לג) שמביא דברי רבינו שמדמה גיד"ד למה שפסק הרמב"ם בקרבן פסח דאיזה מהן שירצה יבחר, ותמה מאי חזי לדמותו לקרבן פסח יותר מאשר לשעיר המשתלח שפסק הרמב"ם דהראשון קודם, הלא אדרבה לפי יישוב הלח"מ יש לדמותו יותר לשעיר דפסק הרמב"ם דמצוה בראשון הואיל ולכפרה אתי [נראה דסברתו ע"פ המוכח בוורה (וישב קצ. ועוד מקומות) שבזמן תקיעת שופר יש מחילת עוונות. וכן איתא שבני ישראל ניצלים מקטרוג השטן על העבירות, ב"ה ע"י שופר וביהכ"פ ע"י שעיר המשתלח. וכן בגמ' (ר"ה כג.) איתא 'שופר כיון דלזכרון הוא כבפנים דמי', א"כ חזונו שיש לדמות תקיעת שופר לעבודת יוהכ"פ], וכתב ליישב עפ"י מה שתירץ החכם צבי (שם), דלגבי שעיר שרק אחד מקריבים והשני נדחה לגמרי, והספק הוא מי ידחה מפני מי, בזה פסק הרמב"ם דהראשון קודם, אבל לגבי פסח דשניהם יקריבו זה פסח זה שלמים ואין האחר נדחה לגמרי, בזה פסק דאיזה שירצה יקריב, ולפ"ז שפיר דימה רבינו ניד"ד לפסק הרמב"ם בפסח, כיון דהכא נמי לא ידחו הראשון לגמרי דהרי לשנה הבאה יעמוד על מקומו, ולפיכך לא אמרינן דהראשון קודם אלא איזה שירצה הקהל יבחרו כמו בפסח. אמנם ראה בשו"ת זכר יהוסף (או"ח סי' לג) שהביא דברי רבינו, ותמה שעל פי החכם צבי יש לומר להיפך דכיון שאחר מהם נדחה לגמרי בשנה זו א"כ מצוה בראשון כמו שפסק הרמב"ם בשעיר המשתלח. וראה הערה להלן שמדברי הרמב"ם מדויק כסברת רבינו ע"פ ביאור היד שלום הנ"ל. ז. שם בגמ' מיירי לענין כהן גדול שארע בו פסול ביוהכ"פ ומינו אחר תחתיו, וחזר הראשון ונראה, ושם מבואר דלכו"ע הראשון חוזר לעבודתו, ונחלקו ר' מאיר ור' יוסי לגבי השני. דלדעת ר"מ השני כל מצוות כהונה גדולה עליו, ולדעת ר' יוסי

שירצה יקריב כיון שבשעה שהגיע עת החיוב היה דק השני, ור' יוסי סבירא דאעפ"כ מצווה בראשון, אבל הכא מיירי באופן שחלה הראשון בערב ראש השנה ובחרו אחר תחתיו, והבריא הראשון עוד קודם עלות השחר של ר"ה, א"כ בשעה שמגיע שעת החיוב כבר נמצא הראשון, ובכה"ג כו"ע מודי דמצוה בראשון כי השני בכלל לא זכה במצווה הואיל והבריא הראשון קודם זמן החיוב. אמנם גם על זה קשה, דהנה רש"י כתב שם דהראשון נמצא או קודם הצות או לאחר הצות, א"כ מיירי גם כשנמצא קודם הצות, ולהלן (סר. ד"ה אלא) כתב יותר בהדיא, דקודם הצות נאבד הראשון והפריש אחר תחתיו ונמצא הראשון קודם הצות, ונמצא דבזמן הצות שניהם עומדים בשווה. וא"כ זה ממש כגוונא דידן שחלה הראשון בערב ראש השנה והפרישו אחר תחתיו והבריא עוד קודם ראש השנה, ואעפ"כ נחלקו בזה ר"י ורבנן, וסבירא להו לרבנן דאיזה מהם שירצה יקריב אע"פ שהראשון נראה עוד מקודם זמן החיוב. ונראה לבאר דלעולם גם רבינו מפרש דמהלוקת ר"י והכמים מיירי שנאבד הראשון קודם הצות והפרישו מיד את השני, ונמצא הראשון קודם הצות כדמוכח מהגמ' ופירוש רש"י שם כנ"ל, אלא כך כוונת רבינו, דהתם בשעת בחירה, על כרחך היה אחר הצות והיה ראוי לפסח, ר"ל, שהתם בקרבן פסח בשעת החיוב היה השני כבר 'נבחר' ועומד, דהיינו שאף אם נאבד קודם הצות והפרישו מיד תחתיו, וא"כ כשהגיע הצות כבר נמצא הראשון וראוי להקריבו, מ"מ כאן כיוון שהקדישו את השני, לא מתבטל בחירת השני ממילא כחמת טנראה הראשון קודם הצות, דהרי הקדש אינו בטל לעולם, וא"כ לעולם שניהם עומדים לפנינו אחר הצות [ומה שאמר שישעת בחירה על כרחך היה אחר הצות, ר"ל שאחר הצות היה עדיין השני בגדר 'נבחר' אע"פ שנמצא הראשון קודם הצות, כיוון שההקדש של השני אינו בטל ממילא], ולכן סבירא להו לחכמים שכיוון ששניהם עומדים לפנינו אחר הצות, איזה שירצה יקריב. אבל הכא בעל תוקע בשעה שבחרו בשני בערב י"ט עדיין לא היה זמן הראוי לתקוע, ואין משמעות לבחירה רק בהגיע זמן החיוב, ובשעת תקיעה הראשון עומד במקומו, ר"ל שכיוון שהבריא הראשון קודם זמן החיוב, א"כ בחירת השני מתבטלת ממילא, דאין בזה דין הקדש כנ"ל דנימא שעדיין השני בגדר 'נבחר' כשמגיע זמן החיוב, אלא בחירתו מתבטלת ממילא ע"י שנראה הראשון קודם זמן החיוב, ונמצא שכשמגיע זמן החיוב רק הראשון עומד לפנינו, וחוזר למקומו. ולפ"ז הכלל הוא שלבחירת השני אין לה משמעות כלל שנסתפק אם לקחת אותו למצווה במקום הראשון, אלא א"כ היה 'הבחירה' בשני בזמן החיוב, או שכשבא זמן החיוב היה השני עדיין בגדר 'נבחר', והאופן שהבחירה בזמן החיוב היינו האופן שמביא להלן, שחלה בראש השנה ובחרו בשני בראש השנה, א"כ הבחירה בשני היה בשעת חיוב, וכן היכא שבשעת החיוב היה עדיין בגדר 'נבחר', והיינו באופן שחלה בערב ראש השנה ובחרו בשני ערב ראש השנה, והבריא הראשון רק בראש השנה, א"כ כשהגיע זמן החיוב היה השני עדיין בגדר 'נבחר', וכן הוא בהקדש אף כשהפרישו את השני קודם הצות ומצאו

5

ספר

מאורי אש

והוא ספר

כתנות אור

חיבור נחמד על התורה, מגילות ומועדים

מהגאון הגדול, מופת הדור החסיד והעניו, נר ישראל עמוד הימינו
פטיש החוק, מאור עיני הגולה, גולת הכותרת, עטרת תפארת,
המפורסם בדורו, גדול מרבן שמו נודע בשערים, כבוד

מוהר"ר מאיר זצלה"ה

בעל מחבר ספרי פנים מאירות, שו"ת ועל מסכתות הש"ס
אשר הופיע אור תורתו בק"ק אייזענשטאדט והמדינה יע"א

ומאור הגדול נאצל

אור חדש

פלפולים בים התלמוד ופוסקים על סדר הפרשיות, מנכדו

מוהר"ר אלעזר קאליר זצלה"ה

מחבר ספרי אור חדש על הש"ס, אב"ד ור"ם רק"ק קעלין יע"א

יו"ל מחדש ע"י

מכון פנים מאירות

שיכון סקווירא יע"א

נדפס בירושלים עיה"ק

סיון תשס"ב לפ"ק

לעולם. ואם אומר לי יפה כתבת כפשטיה דקרא שלא ענש על הנסחרות לעולם, ועל הנגלות ענש אותם אף קודם שעברו, לכך אומר לעבור את הנקודה, ר"ל כשאמחוק הנקודה ממילא נפרש כמשמעות פשטיה דקרא דנסחרות לעולם לה' אלהינו, והנגלות לנו ולבנינו, וזה דרך אמת לאמתו של תורה. ועפ"ז אמרתי לישב הא דאמרינן בסנהדרין דף מ"ג ע"א (ע"ב) [ע"ב] אמר רב אסי אמר ר' חנינא מלמד שמעל עכן בשלשה חרמות, שנים בימי משה, ואחד בימי יהושע. ופריך ועד השתא מ"ט לא איענש, אמר ר' יוחנן משום ר"א לפי שלא ענש על נסחרות עד שעברו ישראל את הירדן, כתנאי דר' יהודה ס"ל דעל הנסחרות לא ענש (אלא) עד (שיעברו) [שעברו] ישראל את הירדן, ור' נחמיה סבר דאף על עונשין שבגלוי לא ענש עד שעברו ישראל את הירדן. ועפ"ז נ"ל ללמד זכות על יהושע דאמרינן שם בדף מ"ד ע"א אמר ר' נחמן אמר רב מאי דכתיב (שם) יי, כו) תחנונים ידבר רש ועשיר יענה עזות, תחנונים ידבר רש זה משה, ועשיר יענה עזות זה יהושע, וזמקיק משום דאמר (יהושע ג, י) ולו הואלנו ונשב בעבר הירדן, ונראה דכוונתו היה לטובה משום שראה יהושע שנענשו ישראל ונפלו לפני אנשי עי, היה יודע שבדאי הקב"ה מעניש ישראל בשביל אחרים, הן למ"ד לאחר שעברו ישראל הירדן על הנגלות, הן למ"ד שענש ג"כ על הנסחרות, לכך אמר ולו הואלנו ונשב בעבר הירדן ולא נכנסנו לערבות ולא היו מענשים לדיקים בשביל אחרים וק"ל.

→ [ל, ה-יד) בפסוק ואתה תשוב ושמעת בקול ה' ועשית את כל מצותיו וגו' כי המנוה הזאת אשר אנכי מנוך היום לא נפלת היא ממך ולא רחוקה היא, לא בשמים היא לאמר מי יעלה לנו השמימה ויקחה לנו וישמיענו אותה ונעשנה, ולא מעבר לים היא לאמר מי יעבר לנו אל עבר הים ויקחה לנו וישמיענו אותה ונעשנה, כי קרוב אליך] הדבר מאוד צפוף ובלבדך לעשותו, ואיכא למידק בהני מקראי קודם מאי זריך קרא לומר כי המנוה לא נפלת ולא רחוקה לא בשמים ולא מעבר לים הוא. ונ"ל לומר דאיתא בפרק המגרש (נ"ט) דף פ"ד ע"א ת"ר הרי זה גיטך ע"מ שתעלי לרקיע, ע"מ שתעברי את הים הגדול ברגלך, אינו גט. ר' יהודה בן תימא אמר כזה גט. כלל אמר ר' יהודה בן תימא כל תנאי שאי אפשר לקיימו בסופו, התנה עליו מתחילתו אינו אלא כמפליגו בדברים וכשר. אמר ר' נחמן אמר רב הלכה כר"י בן תימא. ולפ"ז ניחא דהכתוב בא לומר ואתה תשוב ושמעת בקול ה', ואל תאמר הלא הקב"ה התנה עמנו ליתן הברכות והקללות ע"מ לעשות מצותיו וזה הדבר שאי אפשר לקיימו ובעל התנאי, ולכך אמר כי המנוה הזאת לא נפלת ולא רחוקה היא ממך לא בשמים היא לאמר מי יעלה לנו השמימה, ולא מעבר לים היא לאמר מי יעבר לנו אל עבר הים ויקחה לנו, כי קרוב אליך הדבר מאד צפוף ובלבדך לעשותו, והרי התנאי בדברים שבידך לקיים, והוי תנאי גמור, ואם אתם מקיימים התנאי אזי הקב"ה מקיים הבטחתו בברכה, והקללה יבואו) אם לא תקיימו וק"ל.

ובדרך אחר נראה ליישג המשך הפסוקים
 דהא יש להקשות איך מהני תשובה
 שיחקרב החוטא להקב"ה, הלא קיי"ל נראה
 ונדחה אינו חוזר ונראה, ואדם היה נראה
 חחלה, וכשחטט נדחה מקדושתו, איך יהיה
 חוזר ונראה בתשובה. וקושיא זו חפשתי בכל
 המפרשים ולא מנאתי בשום מפורש חירון
 על קושיא זו¹. ונ"ל לומר חירון נכון דהא
 איתא בזנחים דף ל"ד ע"ב גבי קיבל הכשר
 ונתן לפסול, יחזיר לכשר. ופריך ולהוי ליה
 דיחוי, וחירן רב אשי כל שנידו לא הוי
 דיחוי. ופי' רש"י שנידו לתקן, אבל ההוא

דמשחלה לאו בידו לתקן דמי יימר דיהבי
 ליה אחרינא עכ"ל. הרי לפניך דאם תולה
 בדעת אחרים לאו בידו לתקן דלמא לא יהבי
 ליה. וזה פי' הפסוק כי המצוה הזאת לא
 רחוקה היא לא בשמים היא לאמר מי יעלה
 לנו השמימה, ולא מעבר לים היא לאמר
 מי יעבר לנו אל עבר הים ויקחה לנו,
 כלומר אלו היה צריך לאלו לא הוי בידיו
 לתקן, דמי יימר שישמע לנו הוי נראה
 ונדחה, ואין חוזר ונראה, אבל המצוה הזאת
 קרוב אליך מאד ובידו לתקן וק"ל.

אור חדש

גרסינן במסכת כתובות דף (ל"ג ע"ב) ג. אמר רב שמואל ב"י לא שנו אלא מתקנת עזרא ואילך, אבל קודם תקנת עזרא שנתו דיניס קבועים בכל יום אשה נשאת בכל יום. ופריך והא בעינן שקדו, דטריח ליה מאי שקדו, דתניא מפני מה אמרו בתולה נשאת ליום הרביעי שאם היה לו טענות היה משכים לנ"ד. ולנשא באחד בשבת, שקדו חכמים על תקנות בנות ישראל שיהיה אדם טורח בסעודה שלשה ימים כו'. ומסנה ואילך נהגו העם לכנוס בשלישי בשבת כו' ובשני לא יכנוס. פרש"י כדי שיהיה לו שקדו שני ימים עכ"פ יעש"ה. והקשה רש"י ז"ל מאי פריך מאי שקדו, הלא ממשנתנו מוכח שקדו, דהא פרכינן דף ב' אלא אי איתמר הכי איתמר אר"י

ואמר שמואל מפני מה אמרו חכמים בתולה נשאת ליום הרביעי שאם יהיה לו טענות בתולים כו', וחנשא באחד בשבת שקדו כו', הרי ממשנתנו מוכח שקדו. ומו איכא לדקדק למה להתרצן להביא כל אורן לשון הברייתא ובשני לא יכנוס כו'.

ואמרתי דרך פלפול דהנה מדקדקים העולם למה להש"ס למיפרך כ"כ באריכות מפני מה אמרו חכמים בתולה נשאת ליום הרביעי כו', הלא ממחני קא סליקנא ה"ל למיפרך בקולר וחנשא באחד בשבת. אך י"ל בדרך זה דהנה מקשה האלגזי למה לא קתני במשנתנו בתולה נשאת ונדעלת ליום הרביעי, ולמה נקט רק נישאת, יעויין בספר נ"ש (ז). והנה לכאורה י"ל

[1] עיין בפני דוד פרשת כי תצא שמביא דברי רבינו, ועל מ"ש שלא מצא במפרשים ישוב לזה, כתב דכד הוי טליא שמע דכר זה משם כת

הקורמין ז"ל מהמפרשים מרבני אשכנז, ועיין בראש דוד פרשת מקץ, ובאהבת דוד דרוש י"ו.

ע"ז דהא מסקינן לי
 ליל חמישי משום ג
 ז"א דהלל אס בל
 דמשנתנו דלא חני
 ברכה, א"כ לא פי
 באחד בשבת, דהא
 וכאשר הקשו חוס
 להמקשן דאין הטע
 שהוא מיקרי עברי
 שהוא הבריירה למי
 טובה, והראיה דלא
 טענת בתולים, וזה
 נבעלת ג"כ ערבי
 ונדעלת ערביעי כקו
 י"ל דהנה חוס' כתו
 ולא בליל חמישי דל
 תיגרא, איכא לי
 וכתובה ולא יבעו
 ראות דתנא התנא
 אי הוה קתני נשאת
 הרבותא דיכול לב
 לקרורי דעתיה, ה
 דכמו גבי הביאה א
 דהא בליל חמישי ד
 נבית דין בודאי ע
 נמי לאו דוקא יו
 חמישי, והא דנקו
 לרבותא דנדעלת ג
 לך דהנשואין יכול ל
 אינו ראוי לעשות י
 לכך תני רק נשאת
 דלא בליל

והנה איתא לקמן
 במונאי שבר

שיל"ת

ספר

התם סופר דרשות

השלם המפואר

בדרך ראשון: לפני ימי הסליחות, ז"ך אלול, ראש השנה, שבת שיבה,
יום כיפור

מרבנינו משה ספרא רבא, גאון ישראל וקדושו, רבנו ופרשיו,
בוצינא קדישא, הסיידא ופרישא, ריש מתיבתא וריש גלותא,
מאור ישראל, רבן של כל בני הגולה

רבינו משה סופר זצוק"ל
בעל שו"ת והידושי התם סופר

אב"ד וריש מתיבתא דק"ק דרעזניץ, מאטערסדארף
ומשם עלה ונתעלה לעיר זאם בישראל ק"ק פרעסבורג המעטירה,
ושם חלקת מחוקק ספון, זי"ע

יצא לאור במהדורה חדשה, מושלמת ומפוארת, באחריות מאירות עינים, בתוספת
דרשות, תיקוני טעויות על פי הגהה מדוייקת מכתבי יד, כותרות משנה, קיטוע ופיסוק,
פירושים ראשי תיבות, תוספת אלפי מדאי מקומות, ציני השוואות, הערות והארות.

על ידי מכון להוצאת ספרים וחקר כתבי יד
ע"ש ההתם סופר ז"ל
עיה"ק ירושלים תובב"א
תשע"ה

מהדורת נוסענצווייג

זכור אהרן
הזנו ליה' שהל
בשבת. זמיר
דברי בני הנה
ליום כפורים,
שהוא יום
קבלת התורה

ומה שרמז ראש השנה בזכור אזכרנו, להורות על ר"ה שחל בשבת"א, והוא רק זכרון תרועה (ר"ה כ"ט ע"ב), וזכות השבת מגין עלינו כמו זכות השופר. ורמז יום הכפורים במידי דברי בו, הוא מבואר במה שפירש רש"י מדי דברי בו במתן תורה, בשביל זה הוא ראוי לרחם עליו, וגמר לוחות אחרונות היה ביום הכפורים (תענית ל' ע"ב), ובו נגמר קבלת התורה כמו מעמד הר סיני, ודברי רש"י ודברי מדרש דברי אלוקים חיים.

בר"ה לא
מוכרים פסוק
פורענות. כי זה
יום של השנה
החדשה ולא
כנפיה
מפורענות

ועפ"ז יבואר מה דאיתא בר"ה דף ל"ב ע"ב אין מזכירין זכרון מלכות ושופרות של פורעניות, ואמרו בגמרא כגון חי אני נאום ה' אם לא ביד חזקה וגו' ובחימה שפוכה אמלוך עליכם (יהזקאל כ' ל"ג), ואע"ג דאמר רב נחמן כל כי האי ריתחא לירתח רחמנא עלן ולפרוקינן, כיון דבריתחא אמור אדכורי ריתחא בריש שתא לא מדכרינן. וזה מבואר על פי דברינו למעלה, מאחר שפסוק זה הוא הבטחת הקב"ה לרחל שבעל כרחם ישובו על ידי מלך קשה, וראש השנה ויום הכפורים המה מוכנים לשוב כרצון טוב שלא על ידי מלך קשה כהמן כדי שלא נבוש ולא נכלם לעולם, אין שייך להזכיר פסוק זה בר"ה, שהם מתנגדים זה לזה.

ל"א

תורה כסוק
לא המתים
יחזקו וי'

לא המתים יהללו יה [וגו'], ואנחנו נברך יה מעתה ועד עולם (ההלים קט"ו י"ז). יש לדקדק מאן נינהו מתים, אם מתים ממש האיך שייך לומר ואנחנו נברך מעתה ועד עולם, הלא ליכא מידי

בעולם הזה שלא יקוה למות, ואם מתים היינו רשעים (כברכות י"ח ע"ב), גם כן לא שייך לומר ואנחנו נברך, הלא כתיב (אבות פ"ב מ"ד) אל תאמין בעצמך.

תורה מה פירוש
אני ה' קודם
החטא

וי"ל על פי מה דמפרש ר"ת במסכת ר"ה י"ז ע"ב תוס' ד"ה שלש עשרה מידות, ושני שמות ה' ה' הם שני מדות, כדאמרינן הכא אני הוא ה' קודם שיחטא לרחם עליו, ואני הוא ה' לאחר שיחטא לרחם עליו אם ישוב. וקשה להבין מה שייך לומר רחום קודם שיחטא. ואם נפשך לומר דהכי קאמר אף על פי שידוע שעתיד לחטוא והיה ראוי לענוש אף קודם החטא ולא מעניש אותו מצד רחמים"ב, הלא אם אנו אומרים בידיעה מוחלטת שהוא יודע שבודאי יחטא, אפילו לאחר החטא אין ראוי לענוש אותו כקושיא המפורסמת שידיעה מכחשת הבחירה, ועל כרחך צריך לומר כמאמר הרמב"ם (הל' תשובה פ"ה ה"ה) כי לא מחשבתי מחשבותיכם, ומן הדין שמשפטו צדק ויושר, והאיך שייך לומר שיענשו אפילו קודם החטא מצד ידיעתו"א.

הזמן הנכון
לעבודה ה' הוא
בזמן זקנה,
שהתאוה
מוסרת. אבל ה'
ברחמינו מקבלנו
אף קודם

אלא י"ל הכי פירושו, כי דרך מלך בשר ודם להשתמש בעבדים שהוא בטוח בהם שישמעו תמיד לדבריו ומשרתים אותו באמת, אבל מי שהמלך מסופק בו אפילו יוכל להיות שיעמוד תמיד באמונתו, אפי"ה אין המלך משמש עמו. והנה האדם מיום שיצא מגדר הבל שאין בו חטא ובה לכלל שלש עשרה שנים הוא עתיד תמיד להחליף דרכו בכל

יום, פעם יצא מן התגברות התאוה באהבת ה' ותוהא כך דרכי האדם י התאוה, אז מוכן והראוי להיות שלו בימי נעוריו, ויהי שיוקין ויפסוק ממ ראוי להיות עבד ה' המה גדולים ו לעולם התחתון ע משגיח עליו בכל וחיים וכל צורכו. קודם שיחטא, הי שפסקה התאו

החוטא ראוי
לדחות לכל
תקנה, כמו
בקדשים שנראו
ונדחו, אבל ה'
ברחמינו מקבל
את החטאים

וכן הוא במדריגו שיחטא, כי ו נדחה מכנפי הע ונראה להיות נחש. אם ישוב, כמו ע ס"ד ע"א). ונהפוך תשובה עומדים צ ע"ב), אבל מצד ו לחסות בכנפי שכי אם היה האדם ו שלא היתה השגח

בראש השנה
ווי"כ לא אומרים
הכל מפני
המתים, טגם
הם נדונים.
ואין יכולים עוד
לשוב

ש"ם דרכין (י) השרת לפני

יד. ע"ע לעיל סליחה

יא. בשנת הקפ"א הסמוכה. הל ראש השנה להיות בשבת. יב. וכמו שכתב הרא"ש ר"ה שם ס"ו ו'. יג. עיין באור החיים פרשת כי תשא ושמות ל"ד ו' שג"כ עמד בזה.

ספר

אמרלי ברזוך

על התורה

חבר מאמרים ושיחות
דברי עיון והדרכה

בראשית

מאת

ברוך חיים סיימאן
ר"מ בישיבת רבנו יצחק אלחנן

נוא יארק תשס"ה

מאמר ב

התחלות חדשות בתורה עבודה
וגמילות חסדים

בראשית - ב' ראשית

7 ע כתב בתיקוני זוהר (תיקון א) שהמלה בראשית מובנה ב' ראשית. וכוונת הדברים היא שיש ב' התחלות כחיי האדם, ההתחלה הראשונה היא בתחילת חייו כשנולד, וההתחלה השניה היא אחרי שהאדם קלקל במעשיו ושוב חוזר בתשובה ומתחיל מחדש.

7 ע ביאור השלה"ק בתקיעה לפנייה ותקיעה לאחריה

ודברים אלה מבוארים בשלה"ה הקדוש (מס' ר"ה אות נה) שכתב בזה"ל: הנה עשה אלקים את האדם ישר, רק שהאדם מקלקל את עצמו והוא עקש ופתלתל, ועל זה מורה התקיעה ראשונה, שהוא קול פשוט וישר. ואחר כך תרועה שהוא גנוחי גנח, רומז על חולי הנפש. ואחר כך שברים שהוא ילולי ליל, רומז על חטאים גדולים, שהם מיתת נפש, שעל זה צריך האדם להיות גנוחי גנח וילולי ליל בבכיה רבה, פלגי מים ירדו עיניו ויחזור בתשובה, כי ה' יתברך מקבל השבים. וכשעושה תשובה שלימה, אז שב הוא לדרכו הראשונה כאשר עשה אותו השם יתברך ישר, וזהו תקיעה אחרונה, שהוא גם כן קול פשוט וישר, כי טוב וישר ה', על כן הוא יורה חטאים בדרך עכ"ל.

והיוצא מדבריו הוא ששתי התקיעות, הפשוטה לפנייה והפשוטה לאחריה הן הן ב' ההתחלות המרומזים בתיבת בראשית כמבואר בתיקוני זוהר הנ"ל. הפשוטה לפנייה היא תחילת חיי האדם, הקולות האמצעים מרומזים לקלוקל האדם ועותתו, והפשוטה לאחריה מרמזת להתחלה השניה החדשה אחר שובו בתשובה. וענין זה הוא חיזוק גדול לבל יתייאש האדם לומר כבר חטאתי עויתי ופשעתי ואין תקוה לאחריתי, אלא אדרבה יחזק

עצמו ויאמר לנפשו כי תמיד יש הזדמנות להתחיל מחדש. ובפרט עכשיו כשמתחילים שנה חדשה וזמן חדש יש לדעת שיכול להיות לנו התחלה חדשה בעבודת ה'.

L

ביאור משנת על שלשה דברים העולם עומד

והנה התחלה חדשה בעבודת ה' נמצא בג' התחומים שהעולם עומד עליהם, תורה עבודה וגמילות חסדים, כמו שאמרו חז"ל כמשנה במסכת אבות (פ"א מ"ב) שמעון הצדיק היה משיירי כנסת הגדולה, הוא היה אומר על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים.

אמנם עדיין צריך עיון בביאור דברי המשנה במלואה, כפי שראיתי בספר אמונת עתיך להרה"ג ר' משה וואלפסאן שליט"א שהעיר ודקדק, איזה שייכות יש בין זה ששמעון הצדיק היה משיירי כנסת הגדולה לבין המאמר של ג' דברים העולם עומד. וכתב בביאור הענין בזה"ל: דהנה בזמן המקדש כשהיו ישראל שרויין על אדמתן, והיתה השראת השכינה ומזבח שהקריבו שם הקרבנות, בקל היו יכולים לעבוד את השי"ת, אבל אח"כ כשהלכו ישראל בגלות ולא היה עוד ביהמ"ק ולא היו יכולים להקריב קרבנות, התחילה הנהגה אחרת, שהעמיד הקב"ה לישראל האנשי כנסת הגדולה שהיו מאתים וחמשים צדיקים וכמה מהם היו נביאים, והם תיקנו סדר התפילות ושאר תקנות, ובימיהם היתה התחלת התפתחות תורה שבע"פ, אבל אח"כ כשראו ישראל שהזקינו אנשי כנסת הגדולה ומתו מהם אחד אחד, ולא היה מדור החדש מי שימלא מקומם, נתייראו איך יעמדו עוד כלל ישראל ואיך תתקיים תורה ויהדות ללא האנשי כנסת הגדולה, והיו מתים צדיק אחר צדיק, עד שלא נשאר רק אחד, שמעון הצדיק, ונתייראו מאוד מה יהיה אחר שמעון הצדיק הלא לא יחיה לעולם. וזהו מה שאמרו שמעון הצדיק היה משיירי כנסת הגדולה, וכשראה שכלל ישראל נתייראו מאוד איך יתקיימו כשלא יהיה עוד כאן וילך לעולמו, אמר להם שלא יחשבו שהעולם עומד על האנשי כנה"ג ובלעדס לא יתקיים העולם, דזה אינו, אלא על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים, וג' דברים אלו ישארו בכלל ישראל לעולם, עכ"ל.

וכונת דבריו מבוארת, שעניני תורה עבודה וגמילות חסדים הם עיקרי היהדות, שבהם צריך תמיד להתחזק. וכאשר יש עכשיו התחלה חדשה,

בבחינת עבודה ו

וכת דהנה פו
ההוא ה
ומנהיגם,
דברים ע
בשביל ו
לעבודה
דא אילו
ישמעאל
בהן המי
כדאיא
דברים נ
טעם, בו
ראשית י
ד ראשי
בכורי א

והד ומסירות
קין מפר
וישע ה'
מאוד וי
בתפארה
בזה על
פירוש ו

תהלים כג כד קבא

חַי וְשִׁבְתִּי בְּבֵית יְהוָה לְאָרְךָ יָמִים: פ
כָּד אֶלְדֹד מְזֻמֹּר לִיהוָה הָאָרֶץ וּמְלוֹאָה
תָּבֵל וַיֵּשְׁבֵי בָהּ: נִפְיָהוּא עַל יָמִים יִסְדָּה
וְעַל נְהָרוֹת יִכְוֹנְנָה: ג מִי־עֲלָה בְהַר יְהוָה →

תרגום

אתה כבית מקדשא דיי
לנגדא דיומנא: א לדוד
תשבחתא ליי הא ארעא
ובריתהא תבל ודיתבין
בה: במטול די הוא על
ימיא שני שתסהא ועל
נהרותא אתקנאה: גמן

טולא
אדחל
מירק
פריצא
זמונני:
פתור
יהנתא
זיי כד

רש"י

(א) לה' הארץ. ארץ ישראל: תב. שאר ארצות: ישראל וארבע נהרות, ירדן וירמוך קרמיון ופוגה:
(ג) על ימים יסדה. שנעה ימים מקיפין ארץ (ג) מי יעלה בהר ה'. אף על פי שכל יושבי תבל

ית עון,
למלך:

מצודת ציון

תלמיה רוח (לקמן ספ יא): א לה'. של ה': תב. הוא המקום המיושב:

מצודת דוד

ירדוף אחרי לבוא אלי: ושבתי. ישיבתי בבית ה'
תהיה לאורך ימים, ולא אהיה עוד מגורש ומטולטל:
(א) ומלואה. כל הדברים שהארץ מלאה מהם: (ב) כי
הוא וגו'. רוצה לומר כי מה שהארץ היא למעלה מן הים, נראה מזה שהוא יתברך יסדה על הימים והכינה על
הנהרות, כי בדרך הטבע היתה הארץ יורדת תחת המים: (ג) מי יעלה. רוצה לומר עם שכולם המה לה', מכל
מקום אין כולם ראויים לבוא בהר ה' והוא בית המקדש, וכמו שנאמר מי ביקש וכר' רמוס חצרי (ישעיה א יב),

בה. כמו

אבטח
רוצה
ה לומר
והחסד

אבן עזרא

טוב לנפשי וחסד עם אחרים וללמדם ולהורותם
כח עליון, כדרך וזה שער השמים (בראשית כה יז),
על כן החל לאמר לה' הארץ, כעבור בהר ה'. וטעם
לה' הארץ כי בדרך התולדת נבראה להיותה תחת
המים, ובחפץ השם יבש קצתה והיא המצצה אשר
היא מגולה, על כן כי הוא על. ויאמר רבי משה,
כי פירוש על כמו עם, כמו ויבואו האנשים על
הנשים (שמות לה כב), והטעם שלא היה על מתכונת
ישרה שיחיו בני אדם עליה כי אם שיהיו סביבה
ימים ונהרות. וכן בלעם אמר כי הטעם שאינה
רחוקה מנהר או ים: (ג) מי, הר ה'. זה הר המוריה,

(ש"כ יד
ראשי
עם זה
ס, והם
גד כל
תענוגי
תענוג
וטעם
והסד,

רד"ק

למען שמו, לא שאני ראוי לכך. גם כי אף בניא
צלמות. גם אם יקרה לי שאהיה במקום סכנה שהיא
דומה לגיא צלמות, הוא הקבר שהוא מקום החשך,
אמר כי מרוב בטחונו באל לא היה ירא שיבואהו
רע. כי אתה עמדי. כי בטחתי שאתה עמדי כמו
שאתה עם כל דורשיך. ואמר משננתך. מאחר
שהמשיל האל לרועה הרועה הצאן כמטה אשר בידו,
וישען עליו כשיעמוד. ואמר המה. ואף על פי שהוא
אחד, לפי שזכרו בשנים מטה ומשענת, מטה בלכתו
והמשענת בעמדו. תערוך לפני שדחן. עתה השיב
המשל למליצה, אמר תערוך לפני שלחן נגד צוררי,
שיראו ככבודי וירקב עצמם לקנאתם. דשנת בשפן
ראשי. הדשן הוא השמן והלחות, ואם יהיה הראש
דשן יהיה כן כל הגוף, ורוצה לומר כי לא יחסר
דבר ממה שהוא צריך. בופי רייה. שלם עם למ"ד

פשוטו וחיבורו, כי עד עתה פירשתי המלות דרך
פרט. ואומר כי אמר ה' רועי לא אחסר. והמשיל
עצמו לשה והאל רועה אותו ואמר ה' רועי, וכיון
שהוא רועה אותי לא אחסר דבר. בנאות דשא
ירביצני. פירוש בנאות מקום דשא, ואל"ף נאות
עומדת במקום וי"ו נוה. והרועה הטוב נוהג את צאנו
ורועה אותם במקום דשא, ושם יטה אהלו וירעם
בבוקר, ובנטות היום ובעת הצהרים ירביצם בצל
אהלו, וכשרוצה להשקותם ינהלם על מי מנוחות,
כלומר מים שילכו לאט ולא נחל שוטף, פן ישטפו
אותם המים בבואם לשחות: ישובב. ינוח, כמו הרועה
הטוב שלא ייגע הצאן ולא ידחפם אלא ינהלם לאטם.
ינחני במעגלי צדק. כמו הרועה הטוב שלא ינהג
צאנו בהרים ולא יעבירם אל הר ומחר אל גבעה אלא
במעגלי צדק, כן הוא ינחני במעגלי צדק, וכל זה

: וחסד
תלמוד
ל: דרך

אלא כי
צלמות

ן יהודה
ולה עד
ך לפני
נה כסא
מחזיק
א עו.).
בשעה

יִסַּק לְטוֹר בַּיִת מִקְדָּשָׁא
 דַּיִן וּמִן יְקוּם בְּאַחַר
 קוֹדֶשֶׁיא: דְּרַבִּי אִידִיא
 וּבְרִיר רְעִינָא דְלָא אֹמְרִי
 עַל שְׁקֵרָא לְחֵיבָא
 נַפְשִׁיה וְלֹא קָאם לְנַבְלָא:
 הַיְקַבֵּל בְּרַכְתָּא מִן קָרָם

וּמִי־יָקוּם בְּמִקְוֹם קְדָשׁוֹ: לֹא דְנָקִי כַפֹּיִם וּבְרִי
 לֵבָב אֲשֶׁר | לֹא־נִשְׂא לִשְׂוֹא נַפְשׁוֹ קְרִי נַפְשִׁי
 וְלֹא נִשְׁבַּע לְמַרְמָה: הַיִּשָּׂא בְרַכָּה מֵאֵת
 יְהוָה וְצַדִּיקָה מֵאֱלֹהֵי יִשְׁעוֹ: וְזֶה דוֹר דְּרָשׁוֹ

” וְצַדִּיקָה מֵאֱלֹהֵי דְפּוֹרְקַנְיָהּ: דִּינָן דְּרָא דְתַבְעִין לֵיהּ דְבָעִין סְבַר אַפּוּי יַעֲקֹב לְעֶלְמִין:

רש"י

סלו, אין הכל כדאי ליקרנ אליו אלא נקי כפיס וגו': (ד) לא נשא לשוא נפשי. לא נשבע בשמי ונפשי לשוא. מלינו לשון שבעה נופל על נפש, שנאמר נשבע אלני ה' ננפשו (עמוס ו ט): (ו) זה. סך מעשיו,

מצודת ציון

(ד) לא נשא. לא נשבע. כמו לא תשא (שמות כ ז): נפשי. שם ה'. כמו נשבע אדני ה' בנפשו (עמוס ו ט), ואמר דבריו במקום ה': (ה) ישא. יקח כמו וישאו להם נשים (יוח ב ט):

מצודת דוד

וכאילו ישאל ומי אם כן ראוי לעלות כהר ה': (ד) נקי כפיס. וכאילו השיב זהו הראוי, מי שכפיו נקיים מממון שאינו של ישר, ולבו כרוך ביראת ה' ולא מפחד אדם: אשר לא נשא. עד שלא נשבע בה' לשוא ולרמות שהוא דבר המסור ללב ואין מי יכיר בו, ואם כן מנע מזה מפחד המקום: (ה) ישא ברכה. זהו הנושא ברכה מאת ה', ויכול הוא לבוא לבית המקדש להתפלל על הברכה: (ו) זה דור. זה הדור שהמה דורשי

אבן עזרא

זה המזמור חברו דוד אחר דבר גורן ארונה היבוס: וְיָמִי יָקוּם. הטעם לדור בו: (ד) נקי. בעבור היות כל המעשים בידים, הזכיר נקי כפיס שלא עשה רע, והוא בר לבב שהוא העיקר. ונפשו עצם כבוד השם, כמו נשבע ה' בנפשו (עמוס ו ט), וכתוב נפשי

רד"ק

שיעלה בו לפי שהוא מקום הקדושה והתשובה: (ד) נקי. הנה הזכיר שלשת תכונות האדם בפסוק זה. המעשה, והדיבור, והמחשבה. ובשלשתם יהיה האדם שלם שיהיה נקי במעשיו ובר בלבו: נפשי. כיו"ד, והוא מאמר האל כמו לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא, ונפשו הוא שמו. וכתוב נפשו כו"ו, רוצה לומר אפילו נפשו של הנשבע לא ישא לשוא: וְיָא

מדרשי חז"ל

צדיק ואל תהי רשע, והוי יודע שהקב"ה טהור וכשרתיו טהורין ונשמה שנתן בן טהורה היא, אם אתה משמרה בטהרה מוטב ואם לאו הריני נוטלה ממך. (נדה ל:). (ה) ישא ברכה מאת ה' וגו'. ריש לקיש אמר: שבעה רקיעין הן ואלו הן, וילון רקיע שחקים וכול מעון מכון ערבות. ערבות, שבו צדק משפט גנוי חיים ושלום וגנוי ברכה ונשמתן של צדיקים ונשמות שעתיד להבראות וטל שעתיד הקב"ה להחיות בו מתים. גנוי ברכה דכתיב ישא ברכה מאת ה'. (חגיגה יב:).

קדשו זה אברהם שנאמר: וישכם אברהם בכורך אל המקום אשר עמד שם. נקי כפיס אם מחוט ועד שרוך נעל, ובר לבב חלילה לך מעשות כדבר הזה, אשר לא נשא לשוא נפשו זה נפשו של נמרוד, ולא נשבע למרמה שנאמר: הרימותי ידי אל ה' אל עליון קונה שמים וארץ. ישא ברכה מאת ה' וצדקה מאלהי ישעו, וה' ברך את אברהם בכל. (ילקו"ש).

(ו) זה דור דורשיו וגו'. פליגי בה רבי יהודה נשיאה ורבנן, חד אמר דור לפי פרנס וחד אמר פרנס לפי דור.

(ד) נקי כפיס וגו'. בשעה שהולד במעי אמו משביעין אותו שנאמר: כי לי חרע כל בוך חשבע כל לשון, זה יום הלידה שנאמר: נקי כפיס ובר לבב אשר לא נשא לשוא נפשו ולא נשבע למרמה. ומה משביעין אותו, תהי

זוה
זבי
זים
זאף
זוא
זים
זשע
זיה
זיל
זשה
זח
זות
זאת
זיו
זים
זרץ
זלה
זים
זעל
זשה
זות
זליר
זים
זים
זית
זזו
זכ
זזי.
ז:
זר
זא
זר
זח
זכ
זג
זה
זח
זל
זק
זיד
זים

בְּעוֹהֲבֵי

וַיָּצֵאתָ הַבְּרֵכָה אֲשֶׁר בְּרַךְ מֹשֶׁה אִישׁ אֱלֹהִים

ספר
בְּרַךְ מֹשֶׁה
 עַל הַמוֹעֲדִים
 יָמִים נֹרְאִים

אלה הדברים, מעולמות ספרים, כאור החמה מזרחים,
 דרושים ומאמרים, מפנינים יקרים, תוכחת מוסרים, רשפי אש בוערים,
 על מועדי השנה מסודרים, אשר שמענו בסוד ישרים

מאת כ"ק אדמו"ר הגאון הקדוש עטרת תפארת ישראל
 מרן מושה טייטלבוים וצוקלה"ה
 אבדק"ק סאטמאר י"ו

יוצא לאור

על ידי בני המחבר זצ"ל
 ימי הרחמים והסליחות
 תשס"ז לפ"ק

ה' אלהיך, רבי יוחנן אמר עד ולא עד בכלל, ומי אמר רבי יוחנן הכי, והא אמר רבי יוחנן גדולה תשובה שדוחה לא תעשה שבחורה וכו', לא קשיא הא ביחיד והא בציבור. ויש להתבונן בענין החילוק שבין תשובת הרבים לתשובת היחיד.

והנה איתא בגמרא (כתובות ק"א): אמר רבי אלעזר עמי הארלות אינן חיים, שנאמר (ישעיה כו יד) מחים בל יחיו, אמר לו רבי יוחנן לא ניחא למארייהו דאמרת להו הכי וכו', אמר לו מקרא אני דורש, דכתיב (ישעיה כו יט) כי על אורות עליך, כל המשמש באור תורה אור תורה מחייבו, וכל שאין משמש באור תורה אין אור תורה מחייבו, כיון דחייבו דקמלעטר, אמר לו רבי מלאתי להן תקנה מן התורה (דברים ד ז) ואחס הדברים בה' אלהיכם חיים כלכם היום, וכי אפשר לדבוקי בשכינה, אלא כל המדבק בתלמידי חכמים מעלה עליו הכתוב כאלו מדבק בשכינה, ופירש"י שעל ידי דיבוקן בתלמידי חכמים יזכו לחיות כדכתיב חיים כולכם היום. ולכאורה יפלא מדוע נלעטר דווקא רבי יוחנן על מימרא זו דעמי הארלות אינן חיים.

אך לדרכינו י"ל דרבי יוחנן לשיעוריה דסבירא ליה בעלי חיים נידחים, ולדידיה מתעורר הקושיא האיך מועיל תשובה הא כיון שנדחה שוב אינו חוזר ונראה, והחירון משום דעתידין לעמוד בתחיית המתים ובכגון דא גם רבי יוחנן מודה דבעלי חיים אינן נידחים, והשחא חי נימא דעמי הארלות אינן חיים בתחיית המתים, אס כן אין מועיל להם תשובה, ועל זה היה רבי יוחנן מלעטר דלא ניחא למארייהו לומר שלא יועיל תשובה לעמי הארץ, ועל זה השיב לו רבי אלעזר מלאתי להם תקנה להדבק בתלמידי חכמים, ועל ידי זה יזכו

7 ויתבאר בהקדם מה שהקשה מהר"ס א"ש בכתנות אור (פ' נזרים) האיך מועיל תשובה, והלא קי"ל (פסחים עג) נראה ונדחה אינו חוזר ונראה, וכן האדם היה נראה תחילה, קודם ישראל לה', וכשחטא נדחה מקדושתו, ואיך יהיה חוזר ונראה בתשובה, ובשלמא לרב דסבר (יומא סד) בעלי חיים אינן נידחין שפיר, אבל לרבי יוחנן דסבר (שם) בעלי חיים נידחין מאי איכא למימר.

ותירין בעיר דוד (סימן רנ"ח) דדין דיחוי שיין דווקא בבהמה, משום דסוף בהמה לשחיטה והכל למיתה הן עומדים, ושיין בה דין דיחוי, אבל האדם אף שחטא הרבה ועומד למיתה, מכל מקום יחזור ויחיה בתחיית המתים, ובעלי חיים כאלו כולי עלמא מודי דאינן נידחים לעולם, עכ"ד.

ועל פי זה יש לבאר מה שתקנו לנו אנשי כנסת הגדולה בעשרת ימי תשובה, זכרנו לחיים מלך חפץ בחיים וכתבנו בספר החיים למענך אלהים חיים, מי כמוך אב הרחמן זוכר יאוריו לחיים ברחמים. דהנה כתב הש"ה הק' (מסכת ראש השנה פרק חורה אור) שאין כוונתנו בתפלת זכרנו לחיים על חיים גופניים בצרכי עולם הזה, שהרי אמרו רז"ל (ברכות לד.) לעולם אל ישאל אדם לרכיו בשלש ראשונות, אלא בקשתינו על חיים רוחניים בתשובה ומעשים טובים, עיי"ש. ובכן לאחר בקשתינו זכרנו לחיים בתשובה ומעשים טובים, לכאורה יקשה האיך מהני תשובה

גם הם לק
ובדרך
הרבים, כי
נדחים, והא
המתים כמ
שאלם זה
חיים בתחי
הדרה קושי
חוזר ונראה
ה' אלהיך
מתקבלת ב
ישראל אדו
הארלות מדו
מלאתי להם
ומועיל גם
קודם ישראל
עד כסא הו
ומעתה י
כשלת בעונך
תשובה הא
ונראה, על
ושונו אל ה
אין דברים
א אלה
שיעסקו בת
אור תורה
לבה, וכיון
כולי עלמא
נידחין, ושפיר
קודם ישראל
קחו עמכם
לכורות דעל
תשובה ברבי

גם הם לקום בתחיית המתים, ושפיר מועיל להם תשובה.

בתלמידי חכמים, על ידי זה יזכו כל ישראל לתחיית המתים, ותשובה מכפרת לכולם.

L

ובדרך זה יתיישב לן הא דמחלק רבי יוחנן בין תשובת היחיד לתשובת הרבים, כי רבי יוחנן לשיטתו דבעלי חיים נדחים, והא דתשובה מהני הוא מכח תחיית המתים כמבואר, ולכן בתשובת היחיד יתכן שאדם זה הוא בכלל עמי הארצות שאינם חיים בתחיית המתים לעתיד לבא, וכיון שכן הדרג קושיא לדוכחא כיון שנדחה האידך יהא חוזר ונראה, ולזה קאמר שובה ישראל עד ה' אלהיך עד ולא עד בכלל, שאין תשובתו מחקבלת בשלימות, אבל בתשובת הרבים שכל ישראל אדוקים ומקושרים זה בזה, ועמי הארצות מדבקים עלמם בתלמידי חכמים, שוב מלאחי להם תקנה שיעמדו בתחיית המתים, ומועיל גם להם תשובה להיות חוזר ונראה קודם ישראל לה, ולכן גדולה תשובה מגעת עד כסא הכבוד לרנות עוונם ולכפר עליהם.

ומעתה יתבאר לן מאמר הושע הנביא, שובה ישראל עד ה' אלהיך כי כשלת בעונך, אך שמא תאמר האידך מהני תשובה הא כיון שנדחה שוב אינו חוזר ונראה, על זה בא כמשיב, קחו עמכם דברים ושובו אל ה', ודרשו חז"ל (שמו"ר פ"ה ס"ד) אין דברים אלא דברי תורה, שנאמר (דברים א א) אלה הדברים אשר דבר משה. ומתוך שיעסקו בתורה כל המשחמש בצור תורה אור תורה מחייבו בתחיית המתים לעתיד לבא, וכיון שעתידין לעמוד בתחיית המתים, כולי עלמא מודי דבעלי חיים כאלו אינן יידיהו, ושפיר מהני תשובה להיות חוזר ונראה קודם ישראל לה, ומכאן טעמא דקדק ואמר קחו עמכם דברים ושובו אל ה' בלשון רבים, להורות דעל ידי שיעסקו בחורה ברבים ויעשו תשובה ברבים, וגם עמי הארצות יהיו דבקים

ודגבה בראובן מלינו (בראשית לו כט) וישב ראובן אל הצור והנה אין יוסף בצור ויקרע את בגדיו, וישב אל אחיו ויאמר הילד איננו ואני אנה אני בא. ודרשו חז"ל (פסיקתא זוטרתא וישב) ואני אנה אני בא, ממעשה בלעה. ולכאורה יפלא מה ענין מעשה בלעה להא דאין יוסף בצור, אך י"ל שראובן בגודל ענוותנותו ושפלות רוחו היה מחזיק בנפשו כדרכן של לדיקים שאינו בגדר תלמיד חכם המשחמש בצור תורה, ולכן היה משתדל לדבק עלמו ביוסף הדיק שהוא היה בגדר תלמיד חכם, כמו שהעיד הכתוב (בראשית לו ג) כי בן זקונים הוא לו, ופירש"י, אונקלם חרגם בר חכים הוא ליה, כל מה שלמד בשם ועבר מסר לו. והשב ראובן בנפשו דעל ידי שיהא דבוק בתלמיד חכם יזכה גם הוא לעמוד בתחיית המתים, ומכח זה תהא תשובה מועלת בעדו, ולכן כאשר ראה שאין יוסף בצור אמר הילד איננו ואני אנה אני בא ממעשה בלעה, דכיון ששוב אין בכוחי להדבק ביוסף הדיק, שמא לא יזכה לתחיית המתים, וממילא אין תשובה מועלת בעדו.

וזהו ביאור דברי המדרש, אמר לו הקב"ה לראובן, מעולם לא חטא אדם לפני ועשה תשובה ואהה פתחה בתשובה תחלה, כי ראובן הוא המליא פחה תשובה אף לעמי הארצות על ידי שיהיו דבקים בתלמידי חכמים, וזהו אהה פתחה בתשובה תחלה באופן כזה שיועיל אף לעמי הארצות, ולכן חייך שבן בןך הושע פתח בתשובה, שנאמר שובה ישראל עד ה' אלהיך, קחו עמכם דברים ושובו אל ה', והושע הנביא מלמדינו בזה שיעשו תשובה ברבים, ועמי הארצות ידבקו עלמם בתלמידי חכמים, ואז יהא תקנה לכולם.

21

בעזה"ש"ח

ספר

חידושי תורה

מכיל בקרבו דרושים נחמדים שוכנינו לשמוע
מפום ממלל רברבן ב"ק מרן

רבינו מהר"א מ"ב שליט"א

אבדק"ק סאטמאר יצ"ו

בלילי שבתות משך שנות

תשע"ג - תשע"ה

יצא לאור על ידו

ועד להוצאת ספרי ב"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שבט שנת תשע"ו לפ"ק

פק"ק קרית יואל יצ"ו

החתן הוא יחיד בעולמו, לא שייך כאן חב לאחרים, וכיון שאנו מודים בדבר שפיר מועיל הקידושין אף בלא עדים, עכ"ד.

ובזה יתבאר דברי המדרש מהיכן זכו ישראל לזכרת כהנים, והיינו יצרכך ה' וישמרך, ובמדרש (במ"ד פ"א ס"ה) ישמור רגלך מן גיהנם, ולכאורה מאיזה טעם הן פטורים מעונש החמור, ומשיב ואומר רבי יהודה אמר מאברהם, שהוא פירסם אחדות הצורא יצרך בעולם, ואם כן הקב"ה יחיד בעולם, רבנן אמרי ממתן תורה, שאז היטה הקידושין של הקב"ה לישראל, ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, לכיון שהקב"ה יחיד בעולמו מהני הקידושין במתן תורה אף בלא עדים, וכיון שנחקדשו כנסת ישראל להקב"ה במתן תורה, הן פטורין מן עונש החמור מחמת תקנת שלום בית. (תשע"ג)

*

¶ בה תצרכו את בני ישראל, במדרש (ב"ד פמ"ג ס"ה) מהיכן זכו ישראל לזכרת כהנים, רבנן אמרי ממתן תורה שנאמר (שמות יט ג) כה תאמר לבית יעקב, לפיכך אמר המקום כה תצרכו את בני ישראל. וצריך ביאור מה ענין זכרת כהנים למתן תורה.

ונ"ל בהקדם קושית הכתנות אור (פ' נצבים) האין מועיל תשובה, הלא קי"ל (פסחים עג:) נראה ונדחה אינו חוזר ונראה, וכן האדם היה נראה תחילה, וקודם לישראל לה' (ירמיה ב ג), וכשחטא נדחה מקדושתו, ואין יהיה חוזר ונראה על ידי תשובה. ופירץ בעיר דוד (סימן רנח) דדין דיחוי שייך דוקא בזהמה, משום דסוף זיהמה לשחיטה והכל למיתה הן עומדים, ולכן שייך זה דין דיחוי, אבל האדם אף שחטא ועומד למיתה, מכל מקום יחזור ויחיה בתחיית המתים, ובבעלי חיים כאלו,

אף רבי יוחנן דסבר (יומא סד.) בעלי חיים נידחין, מודה בזה דאינן נדחים לעולם, עכ"ד.

והנה איתא במס' שבת (דף פח:) אמר רבי יהושע בן לוי על כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה במתן תורה, יצאה נשמתן של ישראל, שנאמר (שה"ש ה ו) נפשי יצאה בדברו, ומאחר שמדיבור ראשון יצאה נשמתן, דיבור שני האף קיבלו, הוריד טל שעמיד להחיות בו מתים והחיה אותם, שנאמר (תהלים סח י) גשם נדבות חניף אלהים נחלתך ונלאה אתה כוננתה. הרי דבשעת מתן תורה ראו בני ישראל שעמידין לעמוד בתחיית המתים.

וזהו ביאור המדרש, מהיכן זכו ישראל לזכרת כהנים, והיינו הזכרת של ישא ה' פניו אליך, שזה מורה על קבלת התשובה כדאיתא במדרש (תנחומא האזינו ס"ד) כתיב ישא ה' פניו אליך, וכתוב אחד אומר (דברים י יז) אשר לא ישא פנים, עושה תשובה נושא לו פנים. ולכאורה האין מתקבל התשובה, הא נראה ונדחה אינו חוזר ונראה, ומשיב ואומר ממתן תורה, שאז ראו תחיית המתים, וכיון שבני ישראל עמידין לעמוד בתחיית לעמיד לבא הן בעלי חיים גמורין שאינן נדחין לעולם, ומועיל להם תשובה. (תשע"ה)

L

*

ג או יאמר באופן אחר קצת בביאור המדרש (ב"ד פכ"ג ס"ח) מהיכן זכו ישראל לזכרת כהנים, רבנן אמרי ממתן תורה שנאמר (שמות יט ג) כה תאמר לבית יעקב, לפיכך אמר המקום כה תצרכו את בני ישראל. ונ"ל מה ענין זכרת כהנים למתן תורה.

וי"ל על פי מה שכתב א"ו זללה"ה בייטב פנים (שוב אשיב אות ד) לתרץ קושית הכתנות אור

(פ' נצבים) האף מועיל תשובה ונדחה אינו חוזר ונראה (נ) הענין דקי"ל בגמרא (ובחיב זמן, וכל שבאמתו יוס ואזו דיחוי, וידוע (סנהדרין צד.) ז שנה, אם כן שפיר מהני ת יוס, ואין להקשות מקרבנו ואמרינן זהו דיחוי, דהא לא לנו בצחינת זמנים ומועדים טובים ופלים תחת הזמן ד בחר יוס שלנו, ולאחר זה ה תשובה שאני, שהרי אמרינן קדמה לעולם, והוא למעלה אללה יומו של הקב"ה והוא ביאור הכתוב (תהלים צ ג) ת שלא תקשה הא הוה ליה אלק שנים בעיניך כיוס אחת ליה דיחוי כאמ

אמנם הא מילתא בפלוגתא (ב"ד פ"א ס"ד) ששי כו', רבי אהבה ברבי זענו שנאמר (תהלים צ ב) בערם ותבל, ומאותו שעה תשב שובו בני אדם, וכתב ביפה י סמוכין, דרבי אהבה דר התשובה, אבל תנא קמא ו תשב אנוש עד דכא דבק ל עכ"ד. ומעתה אי דרשינן ס לעולם ואזלינן בחר יומו ז דיחוי, מה שאין כן אי לו התשובה קודמת לעולם, ו כמו בכל התורה ו

והנה העיר החתם סופי (לשבועות) על כפייו